

№ 06 (827)
Люты 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

👉 **Згадкі: краянец
Уладзімір Кісялёў
і хармайстар Міхаіл Дрынеўскі –
стар. 2 і 6**

👉 **Зямляк: беларус
Аляксандр Сільвашка
на сусветна знакамітым
здымку –
стар. 5**

Аўтографы родным і землякам

28 студзеня ў Музеі бітвы за Дняпро (г. Лоеў) пачала працу выстава «Іван Шамякін. Аўтограф у гісторыі», прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі. У экспазіцыі прадстаўлены выданні твораў празаіка з аўтографамі, якія аўтар пакінуў на памяць жыхарам Лоева і сваякам пад час сустрэчаў у гарадскім пасёлку.

Самы рарытэтны прадмет, што дэманструецца з фондаў музея, – фотаздымак, зроблены ў 1956 г. пасля сустрэчы пісьменнікаў з жыхарамі Лоева. Сустрэча з празаікамі і паэтамі мела велізарны поспех: лоеўская газета «Серп і молат» пісала, што раённы Дом культуры быў перапоўнены аматарамі іх творчасці. На фотаздымку можна ўбачыць маладых Міхаса Калачынскага, Піліпа Пестрака, Івана Шамякіна, Міколу Нагібеду і Анатоля Вялюгіна.

На выставе таксама дэманструецца і рарытэтная кніга І. Шамякіна «Апавяданні» (1952), падпісаная лоеўцу Івану Германенку, ветэрану вайны.

Прадстаўлена вялікая калекцыя выданняў з аўтографамі народнага пісьменніка і зычэннямі да лоеўскіх сваякоў. Сямейны сувязі і стасункі з Іванам Пятровічам былі вельмі цёплыя і шчырыя. Нягледзячы на сваю занятасць, пры кожнай магчымасці, пачынаючы з 1960-х да 2000-х гг., пісьменнік дараваў асобнік новавыдадзенага твора сваякам з Лоева. На выставе дэманструюцца «Сэрца на далоні» (1964 г. выд.), «Первый генерал» (1971 г. выд.), «Атланты і карыятыды» (1974 – 1975 гг. выд.) і іншыя.

Дапоўнілі выставу архіўныя матэрыялы з перыядычных выданняў, фотаздымкі ды іншы ілюстрацыйны матэрыял.

Пад час выставы, што доўжыцца да сакавіка, наведнікі маюць магчымасць паглядзець экранізаваныя творы І. Шамякіна. Хто ж не зможа завітаць у музей, – старонка выставачнага праекта ў інтэрнэце <http://lojev.museum.by/be/node/53611>.

Паводле інфармацыі арганізатараў

«Пярэста-серабрысты-кужаль-свой-
Зіма-гулёна сыпле немінуча»

Фрагмент-санета Фёдора Ястраба, фота-Міколы Лінніка

Санетаў вясёлкавы след

У бібліятэцы № 14 імя Ф. Багушэвіча цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўна-публічных бібліятэк г. Мінска да канца лютага праходзіць фотавыстава Міколы Лінніка «Вясёлкавы след» паводле матываў санетаў Фёдора Ястраба. За назву выставы ўзятая назва другога тома збору санетаў Ф. Ястраба, а за назвы фотапрацаў – радкі з санетаў. Фотавывавы адлюстроўваюць прыгажосць розных куткоў Беларусі і зробленыя цягам апошніх двух дзесяцігоддзяў. Яны дапоўненыя санетамі Ф. Ястраба, што ўражваюць сваёй дасканаласцю, мовай і глыбінёй думкі.

Фатограф М. Ліннік – сябра Беларускага саюза журналістаў, кіраўнік фотгуртка «Пазітыў» Цэнтральнай бібліятэкі імя Янкі Купалы г. Мінска. Гэта яго 50-я персанальная фотавыстава, папярэднія праходзілі на розных выставачных пляцоўках у Беларусі і Расіі.

Ф. Ястраб (1953 – 2014) – мастак і пісьменнік, сябра Беларускага

саюза мастакоў, старшыня Міжнароднай гільдыі жывапісцаў, кіраўнік галерэйна-выставачнага аддзела Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, мастацтвазнаўца, аўтар і куратар больш як 80-і маштабных праектаў, удзельнік і арганізатар 120-і міжнародных, замежных і рэспубліканскіх выставаў, дацэнт факультэта культуралогіі і сацыяльна-культурнай міжнародных сувязяў.

У адкрыцці выставы, што адбылося 6 лютага, удзел бралі аўтар фотапрацаў і родныя Ф. Ястраба.

У адкрыцці выставы, што адбылося 6 лютага, удзел бралі аўтар фотапрацаў і родныя Ф. Ястраба.

Паводле паведамлення арганізатараў

Сябры, дзякуючы вашай руплівасці і таму, што вынісваеце «Краязнаўчую газету», яна выдаецца. Будзем пашыраць кола чытачоў, аўтараў і падпісчыкаў.

Згадкі пра краязнаўцу Уладзіміра Кісялёва

Сёлета 16 студзеня памёр айчынны краязнаўца, кандыдат эканамічных навук, заслужаны работнік жыллёва-камунальнай гаспадаркі Рэспублікі Беларусь Уладзімір КІСЯЛЁУ. Згадайма некаторыя факты з жыцця гэтага чалавек, даўняга сябра Беларускага фонду культуры, аўтара «Краязнаўчай газеты».

Уладзімір Мікалаевіч нарадзіўся 28 красавіка 1931 г. у вёсцы Шацк Пухавіцкага раёна. У 1950 г. скончыў Беларускае сярэдняе школу № 1 у Навагрудку. Пасля заканчэння ў 1955 г. Маскоўскага аўтамабільна-дарожнага інстытута працаваў у Мінскім трамвайна-тралейбусным упраўленні на пасадах майстра і галоўнага інжынера дэпо. Затым служыў у Галоўкамунгасе і Міністэрстве камунальнай гаспадаркі БССР на пасадах старшага інжынера аддзела ўпраўлення, начальніка нарматыўна-даследчай станцыі, адным з намеснікаў міністра жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР.

З 1991 г. сышоў на пенсію. У 1998 – 2002 гг. працягваў працаваць грамадскім дырэктарам музея гарадской гаспадаркі НВА «Жылкамунтэхніка».

З другой паловы 1980-х гг. У. Кісялёў актыўна супрацоўнічаў з Беларускамі фондам культуры (у той час яго ўзначальваў Іван Чыгрынаў) і яго краязнаўчай камісіяй на чале з Генадзем Каханюком.

Развіваючы тэму роднага краю, Уладзімір Мікалаевіч распрацаваў

шэраг радаводаў вядомых прозвішчаў. У прыватнасці, родаў Ельскіх, Наркевічаў-Ёдкаў, Завітневічаў, Кісялёвых. Адной з асноўных тэмаў даследавання стаў жыццёпіс славутага навукоўца Якуба Наркевіча-Ёдкі, вывучэнне яго мясцінаў на Уздзеншчыне.

У 1989 г. У. Кісялёў узнагароджаны Ганаровай граматай Геаграфічнага таварыства пры АН СССР, у 2002 г. – граматай Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта, медалём Беларускай Праваслаўнай Царквы свяціцеля Кірылы Тураўскага (у 2007 г.), у 2016 г. – медалём Саюза пісьменнікаў Беларусі «За вялікі ўклад у літаратуру».

Асобныя працы У. Кісялёва выкарыстаныя ў кнігах серыі «Памяць» па Уздзенскім, Пухавіцкім, Капыльскім і Чэрвеньскім раёнах.

У 2000 г. матэрыялы пра Я. Наркевіча-Ёдку ўвайшлі ў выдадзены БФК зборнік «Славуція імёны Бацькаўшчыны. Выпуск 1», пазней з вынікамі новых пошукаў знаёміў чытачоў «Краязнаўчай газеты». У 2007 г. выйшлі яго кнігі «Ісследователъ внимательный и трудолюбивый» аб жыцці і дзейнасці гісторыка і багаслова, прафесара Уладзіміра Завітневіча і «Парадоксы "электрического человека"» пра беларускага навукоўца, прафесара Я. Наркевіча-Ёдку. Выдаў таксама кнігі «На истоках Нёмана», «Прафесар электраграфіі і магнетызму», аўтабіяграфічную аповесць «Асколі параненай памяці» ды інш. Сам даследчык найбольш

Фота з архіва Уздзенскага гісторыка-краязнаўчага музея

цікавай сваёй кнігай лічыў «Пуцывінамі Наднямоння». Ён адзначаў: «Прыемна, што мне ўдалося, па сутнасці, адкрыць для беларусаў імёны Я. Наркевіча-Ёдкі, У. Завітневіча, памолага, спецыяліста па яблычных сартах акадэміка Уладзіміра Пашкевіча. Нявыдадзенымі засталіся нарысы пра дарэвалюцыйны транспарт Мінска. Распрацаваны таксама матэрыялы аб дзейнасці мітрапаліта Кіеўскага Макарыя, які ў канцы XV ст. узначальваў Праваслаўную царкву ў Вялікім Княстве Літоўскім з рэзідэнцыяй мітраполіі ў Вільні і Навагрудку». А яшчэ зазначаў: «Усялякая гісторыя пачынаецца з гісторыі рэлігіі.

Я прыйшоў да гэтай высновы, доўгі час займаючыся самадзейным вывучэннем мінулага роднага краю. І таму з вялікім жаданнем і цікавасцю аддаю нямала ўвагі гэтай тэматыцы».

У Кісялёў з'яўляўся правадзейным членам Беларускага геаграфічнага таварыства.

Беларускі фонд культуры і «Краязнаўчая газета» будуць памятаць пра адданага даследчыка айчыннай даўніны Уладзіміра Кісялёва, шчырага і сціплага сына Бацькаўшчыны.

Падрыхтавалі

Аляксей ШАПАХОЎСКІ і Уладзімір ПУЧЫНСКІ

На тым тыдні...

Ратуемся спадчынай

✓ Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа НАН Беларусі з 26 студзеня па 4 лютага правяла Дні адчыненых дзвярэй, прымеркаваны да Дня беларускай навукі (сёлета ён адзначаўся 31 студзеня). У гэты час кожны ахвочы мог наведаць бібліятэку ў час мерапрыемстваў, прысвечаных святу. У холе першага паверха дэманстравалася традыцыйная выстава «Навука Беларусі – інавацыі, тэхналогіі, прыярытэты». Выстаўляліся энцыклапедычныя і даведачныя выданні, манаграфіі, зборнікі навуковых працаў, матэрыялы нацыянальных і міжнародных канферэнцыяў і сімпозіумаў, што выйшлі ў 2019 – 2020 гг.

На выставе навуковых выданняў XVIII ст. «У карэце з рэтортай» былі прадстаўлены кнігі, што дапамагаюць даведацца, чаму фізіягноміка – лжэнавука, па якіх падручніках вывучалі астраномію, каму належаў першы поспех у паветраплаванні ды інш.

Пад час вечарага навукова-папулярнага кінасеанса адбыўся паказ дакументальных навукова-папулярных фільмаў студыі гістарычных фільмаў Уладзіміра Бокуна, ТП «Мир-фильм «Земля гениев», ТК СТБ «Тайны Беларусі».

А наведнікі бібліятэкі бралі ўдзел у акцыі «Мяняем кнігу на кнігу»: для абмену прымаліся кнігі любога жанру, таматыкі і года выдання з хатніх бібліятэк.

✓ 29 студзеня ў НАН Беларусі адбыўся Рэспубліканскі сход навуковай грамадскасці, прысвечаны

Дню беларускай навукі. Удзел бралі прыкладна 250 прадстаўнікоў акадэмічнай, універсітэцкай і галіновай навукі, маладыя вучоныя, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, вышэйшых навучальных устаноў краіны, прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса. Найлепшым вучоным і даследчыкам былі ўручаны ўзнагароды. Пад час сходу была арганізаваная выстава дасягненняў і найбольш значных вынікаў навукова-тэхнічнай і інавацыйнай дзейнасці Беларусі.

✓ 4 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя Дзяржаўнага рэестра кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь.

Беларусы валодаюць надзвычай багатай і непаўторнай кніжнай спадчынай, якая з'яўляецца вялікім скарбам нашага народа. Вялікія кнігазборы маюць як дзяржаўныя захавальнікі (бібліятэкі, музеі, архівы, універсітэты і інш.), так і прыватныя ўладальнікі. Пры гэтым кніжная спадчына да нядаўняга часу была недастаткова вядомай і слаба ўлічанай, што вельмі ўскладняла яе папулярнасць і вывучэнне. Дзеля аб'яднання намаганняў грамадства для правядзення ўліку, апісання і папулярнасці кніжных помнікаў Беларусі быў створаны Дзяржаўны рэестр кніжных помнікаў Рэспублікі Беларусь. Яго стварэнне рэгламентуецца Кодэксам Рэспублікі Беларусь аб культуры, ён стане найважнейшай падзеяй у працы са старажытнымі і каштоўнымі кнігамі, што зберагаюцца ў нашай краіне.

Цягам апошніх трох гадоў вялася праца па стварэнні канцэпцыі

Рэестра, распрацоўцы праграмага забеспячэння, метадычнай і тэхналагічнай дакументацыі, а таксама тэставанні створанага Рэестра. У рэжыме тэставання і вопытнай эксплуатацыі больш за 1 тыс. кніжных помнікаў ужо ўключана ў Рэестр. Сёння можна ўпэўнена сказаць, што створаны Рэестр уяўляе сабою магутную інфармацыйную сістэму, якую можна шырока абнародаваць і прыступіць да працы з Рэестрам на агульнанацыянальным узроўні.

✓ 5 лютага ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь пачала працу выстава «Моўны код», прымеркаваная да Міжнароднага дня роднай мовы. (International Mother Language Day адзначаецца штогод 21 лютага ў адпаведнасці з рашэннем ЮНЕСКА 1999 г. і накіраваны на заахвочванне моўнай разнастайнасці, папулярнасці і захаванне моўных і культурных традыцыяў.)

Мы ўспрымаем мову як дадзенасць, а між іншым гісторыя беларускай мовы нагадвае дэтэктыв з закручаным сюжэтам і яркавымі адметнасцямі. Ці ведаеце вы, што ў XVI ст. старабеларуская мова была афіцыйнай у Вялікім Княстве Літоўскім; калі нарадзілася літара ў; што беларуская мова мае тры алфавіты – кірылічны, лацінскі і арабскі?

На выставе прадстаўлены творы Уладзіміра Басальгі з серыі «Мова наша родная» (1980 – 1990-х гг.), Томы Пракоф'евай «Беларускі алфавіт», артафакты са збору гістарычнага музея. Выстава дапамагае ўзнавіць пэўныя веды пра беларускую мову, узгадаць любімыя словы, пацешыць наведнікаў інтэрактыўнымі элементамі.

Акрамя выставы, музей з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы пра-

пануе актыўнасці: інтэрактыўную гульню «Не шукаючы, не знойдзеш», экскурсію «Шлях кнігі да чалавека: з гісторыі кнігадрукавання».

Выстава, якую можна наведаць па 28 лютага, арганізаваная пры ўдзеле Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа. Рэалізуецца ў рамках вялікага музейнага праекта «Беларусь і беларусы», скіраванага на папулярнасць айчыннай гісторыі і культуры.

✓ 5 лютага ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь «Дом-музей І з'езда РСДРП» у рамках выставачнага праекта «Лабараторыя прафесара Наркевіча-Ёдкі» будзе працаваць інтэрактыўная выстава «Гульні розуму».

Усе ведаюць, што мышцы растуць, калі іх трэніраваць. Так і з мысленнем. Найлепшы інструмент для трэніроўкі мозгу – галаваломкі. Гэтая выстава стала месцам для такіх трэніровак, дзе няма ўзроставых абмежаванняў, прадстаўленыя задачы як для самых маленькіх наведнікаў, так і для дарослых. На выставе прадстаўлены дзясяткі унікальных галаваломак («Робат», «Энігма», «Загадкі да Вінчы» і пад.). А ў спецыяльна арганізаванай зоне можна будзе пагуляць у настольны футбол (кікер), настольны хакей і ў іншыя гульні.

Наведваць выставу можна па 27 чэрвеня.

Скарыстаная інфармацыя з наведаных бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, сайта НАН Беларусі.

Мая Радзіма – Качановічы

Даклад Мікалая КАЧАНОЎСКАГА,
дырэктара ПУВГП «Фарма-кампанія “Качановіскі”», г. Пінск

(Заканчэнне.
Пачатак у № 5)

Да мужчынскіх змінных заняткаў адносіліся рамонт і выраб рознага інвентару, калёсаў, саней і чаўноў. Мужчыны выраблялі драўляныя хатні посуд, плялі з лапы плятні і кашы, а з ліпавага і бярозавога лыка – лапці (пасталы), корабы і плоскія торбы з вечкамі – вярэнькі.

Палескія гаспадаркі былі амаль цалкам эканамічна незалежнымі. Пакупаліся толькі металічныя вырабы, час ад часу адзенне і ўпрыгожванні, найперш за ўсё жаночыя хусткі, а з прадуктаў харчавання – соль, цукар і алей, таксама куплялі гліняны посуд.

Вось якая інфармацыя ёсць у кнізе «Пінскі Богоявленскі второкласны монастырь 1800 г. – 29 мая 1900 г.» (Мінск, парвовая тыполітографія Б.И. Соломонова. 1900).

«I. Мясцовасць. Сяло Качановічы Пінскага павета размясцілася на правым беразе ракі Струмень. З заходняга боку Качановічаў на адлегласці ¼ вярсты ад паселішча, ва ўрочышчы Бэрогы на высокім пячаным беразе ракі, з незапамятных часоў існуючы могілкі, якія штогод падмывае рака.

II. Царква. Аб часе будаўніцтва першай альбо старажытэйшай царквы ніякага падання не захавалася. Цяперашняя прыходская царква, што знаходзіцца сярод паселішча, пабудавана ў 1782 годзе на сродкі прыхаджанаў. Будынак яна драўляная, у выглядзе падоўжанага крыжа, з адным глухім купалам, гонтавым дахам, аднымі ўваходнымі дзвярыма і адным радам вокнаў, з жалезнымі рашоткамі ў сярэдняй частцы храма, у алтары рашотак няма, у сценах зусім трухлявая, звонку не пафарбаваная. Унутраная плошча каля 30-і квадратных сажняў, столь выслана дошкамі, падлога драўляная, сцены пабеленыя, клясы ўладкаваны на салеі, узвышанай на 3 вяршкі. Двух’ярусны дашчаны іканастас пафарбаваны ў цёмна-блакітны колер, у ім месціцца 29 абразоў – часткова навейшага, часткова старога пісьма, у пазалочаных рамах. Рызыца месціцца ў шафе, у

алтары. Да ацяплення царква не прыстасаваная, прастол у яе адзін, у імя Святой Параскевы Пятніцы. Царкоўны посуд, за выключэннем вадасвятнай чашы, маюцца, але зусім малакаштоўныя, срэбных літургічных сасудаў няма. З сямі рыз, якія маюцца, амаль усе годныя да выкарыстання. З трох Евангелляў, што маюцца, адно ў аркуш у металічным пазалочаным акладзе, другое – у ¼ аркуша, таксама ў металічным пазалочаным акладзе, трэцяе – ¼ аркуша, абкладзенае парчой. Богаслужэбныя кнігі, за выключэннем святкоўнай мінэі, маюцца. У царкоўным архіве метрычныя кнігі захоўваюцца з 1804 года, а спавядальныя рэестры з 1816 года. Царкоўны пагост абнесены драўлянай агароджай. Званіца прыбудаваная асобна, у ёй пяць званоў, у 5, 2, 1 пуд, 30 і 20 фунтаў. Па прычыне балоцістай мясцовасці, што займае Качановіцкі прыход, кожная вёска мае свае могілкі, а ў некаторых па двое і па тры. Так што ў сямі паселішчах маюцца 11 могілак, капліц на іх няма, прыпісаная царква маецца ў в. Кудрычы.

III. Прыход. У склад прыхода ўваходзяць сяло Качановічы і вёскі: Курадава, Маладзельчыцы, Плошчава, Кудрычы, Асабовічы і Паросцы. Прыхаджанаў 581 мужчынскага полу, 613 жаночага полу. Большасць з іх сялянскага саслоўя, але ёсць мяшчане і шляхта, якія займаюцца земляробствам і рыбнымі промысламі. Рэлігійны стан іх цалкам задавальняючы, рэлігійныя ўяўленні так глыбока трапілі ў іх бытавое і сямейнае жыццё, што

без малітвы не стануць ні есці, ні прымацца за працу; пасты трымаюць строга, пры сустрэчы з блізім звычайна кажуць: «Здароў Божа (то бок, пашлі табе здароўя), асвятці (асвятці цябе) Божа, памажы Божа», пры звароце з быдлам: «Сцэлі (то бок, захавай Божа». Хрэсныя хады бываюць па паселішчах штогод, прычым у кожнай хаце служыцца малебен. Пры пахаванні рэзка выдзяляецца звычай класці нябожчыку ў труну адну пару чыстай бялізны.

IV. Прычт. Цяперашнім з’яўляецца святар Фёдар Чарняўскі, служыць пры цяперашнім месцы з 1873 года. Выконваючы абавязкі псаломшчыка Мікалай Пыжэвіч, на пасадзе з 1851 года.

V. Валоданне царквой і прычтам. Для настаяцеля маецца жылая хата, гумно і хлёў. Абедзве хаты паўразбураны і пагражаюць падзеннем.

VI. Царкоўныя і прыходскія ўстановы. У прыходзе маюцца царкоўнае папачыцтва і царкоўна-прыходскае вучы-

лішча. Працэнт грамадзянскай 10%.

А.І. Мілавідаў.

Са слоў майго дзеда Фёдара, пераход у праваслаўе праходзіў пад час кіравання Кацярыны II такім чынам: па вёсцы хадзілі расійскія салдаты на чале са святаром, лавілі малых дзяцей і хрысцілі іх у праваслаўе.

Царква і дзве каплічкі былі зруйнаваныя камсамольскімі агэістамі ў 1964 годзе. Апошнім святаром быў Арсень Каваль.

Яшчэ дзвесце гадоў таму выдатны навуковец І. Філевіч трапіна назваў тапанімію «мовай зямлі». «Мова зямлі, – пісаў ён, – значыць для нас больш, чым творы старажытных і сярэднявечных аўтараў, больш, чым сведчыць аб сваёй гісторыі сам народ... Яна не паддаецца фальсіфікацыі. Тут нічога не прыдумаеш, нічога не створыш. Мінулыя эпохі, зніклыя народы і культуры даверылі “мове зямлі” зберагчы памяць аб сабе. І яна святая і добрасумленна захавала і пранесла яе праз вялікія перасяленні, праз стагоддзі эвалюцыі і трансфармацыі».

У 2000 годзе я склаў з дапамогай бацькі Мікалая тапанімічную карту ўсіх урочышчаў (брады, азёры, сенакосы і г.д.), якімі валодалі жыхары нашай вёскі. Адным з першых у Беларусі склаў генеалагічнае дрэва продкаў па лініі бацькі і маці да 10-га пакалення і ўсім аднавіў памятныя крыжы і камяні з надпісамі. Стварыў першы ў Беларусі этнаграфічны музей быту пад адкрытым небам. Склаў карту-легенду вёскі, дзе зафіксаваў яе жыхароў, якія жылі ў даваенны час.

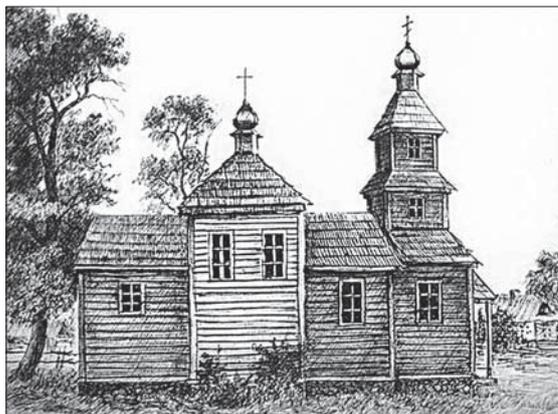
У 1926 годзе ў нашай вёсцы быў вядомы мастак Язэп Драздовіч, які ўвечываў у сваіх творах нашы царкву і 2 каплічкі. У 1934 годзе вёску наведала вядомая падарожніца

Луіза Бойд, якая нават заходзіла ў хату майго дзеда. Яна зрабіла два здымкі: на адным – могілкі, на другім – на мастку і на чаўнах адлюстраваныя жыхары нашай вёскі. У 1897 годзе ў вёсцы ды ваколіцах было 69 двароў, 390 жыхароў, царква, 2 ветракі, крама, карчма, прыходская школа. На пачатак XX стагоддзя ў вёсцы і ваколіцах было 47 двароў і 525 жыхароў. На пачатак 2020 года ў вёсцы ёсць 39 двароў і 45 жыхароў. Прычынай такой цяжкай катастрафічнай сітуацыі стала ўвядзенне ў 1947 годзе бальшавікамі законаў, што некаторыя параўноўвалі з прыгонным правам, таму што зямля ў жыхароў вёскі была канфіскаваная. Раней вёска была радзільнай павета, княства. У кожнай сям’і было ад 5-і да 12-і дзяцей. Хапала людзей і для абароны Айчыны, і для прадрывстваў горада. Прапала вёска (вёскі). Была царква, што ўпрыгожвала вёску, школа, крама, пошта, сельсавет, клуб і ФАП. Таму можна зрабіць такую выснову: па зямным часе мы яшчэ ёсць, а па касмічным, на жаль, няма. Мой дзядзька Павел пад час размовы пра знікаючыя вёскі падсумаваў: «Мікалай, прапалі вёскі, прападуць і гарады».

На маю думку, толькі адна «прыгоннага права» можа змяніць сітуацыю ў лепшы бок. Нашая вёска мела, акрамя афіцыйнай назвы, яшчэ адну – Салаўі. Усе вёскі ў Пінскім паеве таксама мелі другасную назву. У нашай вёсцы былі тры хоры (дзіцячы, сярэдні і дарослы). Спявала ўся вёска ў тры галасы. Таксама выдатна спявала мая бабуля Алена. Да Другой сусветнай вайны наш хор выступаў у Варшаве, а пасля вайны – у Мінску.

З 2010 года праводзіцца Дні вёскі на аграсядзібе «Палескі бортнік», а з 2014 года – пленэры мастакоў з розных рэгіёнаў Беларусі, якія пішуць прыгажосць знікаючай вёскі... Калі задумаў праводзіць першы раз Дзень вёскі, бацька сказаў: «Гэта не святая, а канец вёскі...». Вось якое прароцтва.

Качановічы. Царква Святой Параскевы Пятніцы (XVIII ст.).
Малюнак М. Казлоўскага

Каменная памяць Радкоўшчыны

(Заканчэнне.
Пачатак у № 5)

У 2019 г. вывучэнне манюшкавых мясцінаў прынесла новыя адкрыцці. Па іх сталі ладзіць экскурсійныя вандроўкі. З'явілася цікавасць і да Радкоўшчыны. Вядомы музыка, дырыжор, даследчык гісторыі беларускай музыкі Аляксей Фралоў, вывучаючы маршрут вандроўкі, увесну 2019 г. выпадкова знайшоў на процілеглым ад месца, дзе раней ляжалі вышэйзгаданыя валуны, баку дарогі Пекалін – Шабуні яшчэ адзін камень з надпісам. Камень ляжыць пад крайняй, самай далёкай ад Пекаліна прыдарожнай вярбой злева ад дарогі. З зямлі бачная толькі верхняя яго частка. На ёй захаваліся часткі вялікіх літараў E і W і словы «z Woyniłowiczow MONIUSZKOWA Tu Ru 1840 Mar. Radkowszczyzna AL Synowa (...) Pamiątkę Pobożaj 18 JL/20 61». Так увакавечаная Е. Манюшка з Вайніловічаў – жонка Станіслава Манюшкі-старэйшага, бабка кампазітара і яго брата Дамініка – гаспадары Радкоўшчыны. Па даце на камені можна вызначыць, што ён быў пастаўлены 20 ліпеня 1861 г. – у той самы дзень, калі быў адкрыты вялікі помнік-камень Д. Манюшку і яго агранамічнай школе. Чаму ж усе памятныя камяні «адкрываліся» менавіта 20 ліпеня? Аказваецца, гэты дзень быў для стваральніка помнікаў Ч. Манюшкі асаблівым: у гэты дзень ён нарадзіўся і шлюбам пабраўся таксама 20 ліпеня.

Цікава, што пачатак «увакавечвання» Радкоўшчыны пачаўся значна раней за 1860 г. Гэта

Алесіна. 2 камяні з Радкоўшчыны (2016 г.)

стала зразумелым, калі з зямлі выцягнулі яшчэ адзін камень, які быў цалкам закапаны ў зямлю і ляжаў пры самай дарозе асобна ад вышэйзгаданага вялікага валуноў, за 50 м ад іх на тым баку дарогі, што і яны. Толькі на малым кавалку паверхні каменя, якая выходзіла на зарослую травой зямлю, можна было расчытаць словы «PRZECODNIU Sproczniy». На шчасце, з сярэдзіны 1990-х гг, калі пра гэты камень стала вядома, да гэтага часу ён спакойна праляжаў у зямлі, хаця побач знаходзіцца з'езд з дарогі на поле для сучаснай сельгастэхнікі. У пачатку 2020 г., калі ўзімку снегу амаль не было, бачная частка каменя была ачышчаная ад пяску і зямлі, пасля чаго былі прачытаны ўсе надпісы на яго верхняй частцы – асноўны «PRZECODNIU Sproczniy D M», вертыкальна злева ад яго – надпіс «S. P.», вертыкальна справа – «Ru 1827». Да ведаўшыся пра манюшкавы камяні, гісторык-

краязнаўца З. Юркевіч арганізаваў дэталёвае вывучэнне гэтага каменя. Камень быў выцягнуты з зямлі. Аказалася, што гэта – унікальнае каменнае «крэсла» з надпісамі ў некалькіх месцах, а бачны раней надпіс высечаны на яго пярэдняй ніжняй паверхні. На валуне створаная выемка ў выглядзе сядзення. На верхняй паверхні «спінкі» сядзення высечаны надпіс «w Radomiu», на «спінцы» – «Ratkowskim», пад гэтым словам быў яшчэ нейкі надпіс, які цяпер нечытальны. На самім сядзенні чытаецца надпіс «z R. 1812 Gospodarza». Камень мае шырыню каля 1,2 м, вышыню каля 1 м і таўшчыню каля 60 см. Стала зразумелым, што гэты камень быў пастаўлены яшчэ ў 1827 г. самім Д. Манюшкам як сведчанне сваёй гасціннасці і запрашэнне падарожнікам наведаць яго сядзібу, дзе на той час ужо працавала агранамічная школа. Мяркуючы па надпісе, гаспадаром сядзібы Дамінік стаў у 1812 г.

Алесіна. Валун з Радкоўшчыны – помнік Дамініку Манюшку (2016 г.)

Алесіна. Валун з Радкоўшчыны з прысвячэннем мясціне (2016 г.)

Цалкам магчыма, што ранейшая назва гэтай мясціны была Радам-Раткоўскі – паводле словаў даследчыцы музычнай культуры Беларусі, кандыдата мастацтвазнаўства Святлены Немагай, такая назва фігуруе ў архіўных дакументах. У лютым 2020 г. каменнае «крэсла» і камень Е. Манюшка былі зафіксаваныя як гістарычныя каштоў-

насці, а ўвесну каменнае «крэсла» Д. Манюшкі было перавезенае ў Алесіна і ўсталяванае побач з ранейшымі двума валунамі з Радкоўшчыны.

Такім чынам, можна сцвярджаць, што Радкоўшчына для Манюшкаў была вельмі значнай мясцінай, якую своеасаблівымі помнікамі-камянямі ўвакавечвалі гаспадары Дамінік і Часлаў Манюшкі – першы ў 1827 г., другі ў 1860 і 1861 гг. Прынамсі чатыры камяні-помнікі захаваліся на працягу бурлівага XX ст., тры з іх перавезеныя і як мастацка-гістарычныя аб'екты, шырокадаступныя для агляду (хаця і не на сваім месцы). На жаль, пра аднаўленне будынкаў у Радкоўшчыне, што сёння не існуе, наўрад ці можна весці гаворку. А інфармацыйныя стэнды на месцы былой сядзібы і на могілках проста неабходныя.

Алесіна. Каменнае «крэсла» з Радкоўшчыны (2020 г.)

Алесіна. Тры камяні з Радкоўшчыны (2020 г.)

Ігар ТАТАЛЬСКИ,
краязнаўца,
экскурсавод.

Фота Змітра ЮРКЕВІЧА

Чалавек-легенда – Аляксандр Сільвашка

Наглядачы на тое, што прайшло ўжо шмат часу, тэма Вялікай Айчыннай вайны і сёння цікавіць гісторыкаў, краязнаўцаў і проста людзей, неаб'якавых да свайго мінулага.

Напэўна, не памылюся, сцвярджаючы, што амаль кожны чалавек ведае гэты фотаздымак. 26 кастрычніка 1945 г. камандзіры 69-й дывізіі Арміі ЗША (саюзнікі) і 58-й гвардзейскай дывізіі Чырвонай Арміі пасля працяглых баёў сустрэліся ў г. Торгау.

Шмат здымкаў зрабілі журналісты ў тыя дні, але гэты абышоў практычна ўсе першыя старонкі газэтаў і часопісаў краінаў антыгітлераўскай кааліцыі – стаў сімвалам новага жыцця, знакам вызвалення ад фашызму, а для ўдзельнікаў гэтай сустрэчы – памяткай на ўсё жыццё.

Але мала хто ведае, што гэта за маладыя і прыгожыя хлопцы на фотаздымку – бясконца шчаслівыя і стомленыя, стаяць, сіснучы рукі, як даўнія сябры. Момент вітання двух лейтэнантаў амерыканскай і савецкай арміяў Біла Робертсана (злева) і Аляксандра Сільвашкі стаў сусветнай класікай дакументалістыкі часоў Другой сусветнай вайны.

Для супрацоўнікаў Іўеўскай дзіцячай бібліятэкі асоба Аляксандра Сафронавіча сталася цікавай тэмай для даследачай і пошукавай дзейнасці. Па-першае, ён з'яўляецца неафіцыйным прадстаўніком і ўдзельнікам знамянальных падзеяў, што карэнным чынам паўплывалі на пераможнае завяршэнне Другой сусветнай вайны. Па-другое, Аляксандр Сафронавіч у пасляваенны перыяд з 1958 г. па жнівень 1962-га працаваў на Іўеўшчыне дырэктарам Суботніцкай і Кладніцкай школаў, з лістапада 1959 г. па кастрычнік 1961-га ўзначальваў калгас імя Леніна ў вёсцы Сураж. Таму мела

Адзін з апошніх здымкаў Аляксандра Сафронавіча. Фота Сяргея Панамарова

можа яго лічыць нашым земляком.

Адшукаць і запісаць звесткі і ўспаміны пра ўдзельніка памятнай сустрэчы на Эльбе А. Сільвашку, даведацца пра яго працоўную і грамадскую дзейнасць у пасляваенны час нам дапамагаў настаўнік гісторыі Алег Ігліцкі і мясцовы краязнаўца (вучань А. Сільвашкі) Іван Пракопкі.

Аляксандр Сафронавіч нарадзіўся ў 1922 г. ва Украіне. Працаваў у Чаркаскай вобласці ў райкаме камсамола. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны ўключыўся ў партызанскі рух на тэрыторыі Украіны: змагаўся з фашысцкімі захопнікамі ў складзе партызанскага атрада імя Варашылава, які дзейнічаў на тэрыторыі Чаркаскай, Кіраваградскай і Адэскай абласцей. У 1943 г. А. Сільвашка ў складзе атрада злучыўся з войскамі 58-й стралковай гвардзейскай дывізіі і працягваў баявы шлях: удзельнік баёў на пераправах праз ракі Дон, Днепро, Буг, Віслу і Одэр. Двойчы быў паранены, адзін раз кантужаны, але заўсёды пасля шпітэля вяртаўся ў родны ўзвод, да сваіх баявых сяброў, разам з якімі вясну 1945-га сустрэў на подступах да ракі Эльбы.

За баявыя заслугі Аляксандр Сафронавіч узнагароджаны медалём «За

адвагу» (1944), ордэнам Чырвонай Зоркі (1945), медалямі «За вызваленне Прагі» і «За перамогу над Германіяй» (1945).

Пасля дэмабілізацыі ў ліпені 1946 г. герой вярнуўся ў спустошаную родную вёску. Хата была разбураная, маці забілі фашысты. Баявыя таварышы запрасілі Аляксандра ў Беларусь, куды ён прыехаў з жонкаю. Сваю педагагічную дзейнасць распачынаў як дырэктар і настаўнік у в. Забагоны Зэльвенскага раёна. З ліпеня 1947 г. па жнівень 1953-га працаваў дырэктарам Пасуціцкай і Бібікаўскай сямігадовых школаў на Гомельшчыне. Там быў узнагароджаны нагрудным знакам «Выдатнік народнай асветы».

«У 1953 годзе пачаў працаваць новым дырэктар Сільвашка. Ён гутарыў з намі на ўроках гісторыі, у класе, на школьных лінейках. Ён быў апрануты ў ваенныя кіцель, і мы, малыя дзеці, спачатку вельмі яго баяліся, але хутка ўбачылі, што Аляксандр Сафронавіч вельмі тактоўны, добры і шчыры кіраўнік і настаўнік. Яго ўспаміны як удзельніка вайны прафрантавыя паходы і пра сустрэчы на Эльбе з амерыканскімі саюзнікамі былі вельмі цікавымі і запамінальнымі для ўсіх».

Потым Аляксандр Сафронавіч зноў вярнуўся на Гродзеншчыну і займаў пасаду дырэктара сярэдняй школы ў в. Красноўцы Лідскага раёна. Пасля яго прыезду аблічча ясковай школы стала прыкметна змяняцца. Ён паставіў мэту даць мясцовай моладзі добрую тэхнічную спецыяльнасць вадзіцеля машын з перспектывай працы ў сельскай гаспадарцы. А. Сільвашка арганізаваў на базе школы вадзіцельскія курсы. Многія вучні займаліся на курсах вадзіцеляў і адначасова атрымывалі сярэдняю адукацыю.

Але партыйнаму кіраўніцтву Лідскага раёна была

не даспадобы прадпрымальніцкая дзейнасць дырэктара Сільвашкі. Яго пачалі выклікаць у кабінеты, паграбавалі, каб закрыць курсы, а машыны перадаць мясцовому калгасу. Праз некалькі гадоў аўтакурсы распаліся, а многія курсанты так і не атрымалі вадзіцельскіх пасведчанняў.

Незадаволены перашкодамі, якія яму чынілі, А. Сільвашка пераехаў у Іўеўскі раён, дзе быў дырэктарам Суботніцкай сярэдняй школы. Але на гэтай пасадзе Аляксандр Сафронавіч працаваў усяго 6 месяцаў – са жніўня 1958 г. па люты 1959-га.

Прыкмеціўшы добрыя арганізатарскія здольнасці А. Сільвашкі, Іўеўскі райкам КПБ накіраваў яго на падняцце калгаса імя Леніна, цэнтральная сядзіба якога размяшчалася ў в. Сураж. Старшынём калгаса Сільвашка адпрацаваў няпоўныя два гады. Гаспадарка дасталася яму ад былых кіраўнікоў не з ліку лепшых, але мясцовым калгаснікам ён запомніўся надоўга клопатам пра людзей, увагай да іх штодзённых праблемаў, культурнай і інтэлігентнасцю.

Яму хацелася на педагагічную працу. Аляксандр Сафронавіч быў педагогам па адукацыі. У 1955 г. завочна закончыў Мінскі дзяржаўны педінстытут імя Горкага, атрымаў дыплом выкладчыка педагогікі і псіхалогіі. Таму ён звярнуўся ў райкам партыі і папрасіў задаволіць яго просьбу вярнуцца ў адукацыю. З кастрычніка 1961 г. па жнівень 1962-га ён узначальваў Кладніцкую базавую школу на Іўеўшчыне, працаваў дырэктарам базавых школ у в. Германішкі Воранаўскага раёна, дырэктарам школаў у Быхаўскім раёне на Магілёўшчыне. Урэшце стала асцёу у Клецкім раёне Міншчыны, жыві ў сям'еі ў в. Морач, працаваў дырэктарам мясцовай сярэдняй школы. Выкладаў гісторыю і грамадазнаўства.

Знакаміты ветэран вёў вялікую працу па ваенна-патрыятычным выхаванні школьнікаў і моладзі. Падтрымліваў цесныя сувязі з аднапалчанами. Не забывалася і сяброўства з амерыканскім афіцэрам Б. Робертсанам. Сяброўства, народжанае ў час той знамянальнай сустрэчы, не забывалася – яны дасылалі адзін аднаму паштоўкі.

Робертсан прыехаў у Маскву ў 1975 г. Тады, упершыню пасля вайны, Аляксандр і Біл сустрэліся ў Савецкім камітэце ветэранаў вайны. І зноў фотакарэспандэнты не шкадавалі плёнкі... 30 гадоў і 19 дзён раздзяляюць гэтыя здымкі. Але ў пасівелых ветэранах няцяжка было пазнаць тых маладых салдатаў, якія сустрэліся на Эльбе.

У красавіку-маі 1986 г. адбылася паездка Аляксандра Сафронавіча ў ЗША. У снежні 1987-га ён зноў наведваў ЗША ў складзе дэлегацыі, накіраванай у Вашынгтон для ўдзелу ў мержпрыемствах з нагоды савецка-амерыканскай сустрэчы на вышэйшым узроўні. Увогуле, на працягу дваццаці гадоў было нямаля сустрэчаў на амерыканскай, нямецкай і беларускай землях. На вылікі жаль, Б. Робертсан памірэ 28 студзеня 1999 г.

Увесну 2002 г. на тэлебачанні дэманстравалася чарговая перадача «Як гэта было», прысвечаная тэме перамогі над фашызмам. У ёй прымаў удзел і А. Сільвашка. Тэлемоствязь у пакаленні, падзеі, людзей. А вядомы беларускі рэжысёр Анатоль Алайзняў дакументальны фільм пра нашага земляка, якому на той час было 82 гады.

У экспазіцыі Клецкага гісторыка-этнаграфічнага музея ёсць раздзел пад назвай «Сустрэча на Эльбе». Ён шырока асвятляе гэтую падзею, у якой прымаў непасродны ўдзел кыхар Клецкага раёна А. Сільвашка.

У нашай бібліятэцы ёсць даследчы матэрыял «Чалавек-легенда – Аляксандр Сільвашка», выдадзены ў межах праекта «Вяртаем забытыя імёны».

Сярод мільёнаў вядомых і безыменных герояў Другой сусветнай вайны годна прайшоў баявы шлях і наш земляк А. Сільвашка. Яго біяграфія і праз многія гады пасля перамогі вартая не толькі ўспамінаў, але і асэнсавання, прыкладу для пераймання маладому пакаленню XXI стагоддзя.

Таіса ГРЫКЕНЬ,
загадчыца сектара
па абслугоўванні
дзіцячага чытача
Іўеўскай дзіцячай бібліятэкі

Сустрэча саюзных войск на р. Эльбе

30 гадоў пасля вайны.
Біл Робертсан і Аляксандр Сільвашка (справа) у Маскве

Будзем памятаць мы...

Пясняр-маэстра з салаўінага берага Палесся

Да 80-годдзя з дня нараджэння Міхаіла Дрынеўскага

Легенду пра тое, што Бог раздаваў зямлю ўсім народам, а пра беларусаў забыўся і затым адаў тую, лепшую, што для сябе зберагаў, пачулі мы разам са стажыроўшчыкамі-беларусамі дзесяці замежных краінаў ад прафесара Міхаіла Дрынеўскага на яго майстар-класе, рэпетыцыі Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча, перад выкананнем песні «Мне Богам дадзена Радзіма». Тэма роднай зямлі займае важнае месца ў творчай дзейнасці мастацкага кіраўніка і галоўнага дырыжора хору.

Гэта тая самая зямля – самая любімая і родная, бацькоўская і палеская, бусліная і салаўіная, на якой, нарадзіўшыся ўзімку (12 лютага 1941 г.), замарзаў і галадаў у ваенным лесе разам з маці і трыма братамі, а ў пачатку 1943 г. карнікамі была спаленая хата, уся партызанская вёска і родная бабуля разам з іншымі 261 аднавяскоўцам у царкве Святога Мікалая; зямля, на якой у пасляваенны час збіваў босыя ногі Міхаська, абліваючыся потам касіў траву, выцягваў яе на цяжкіх ношах з балота, гібеў за плугам і ў нудотнай палескай грэблі, што прывяла ўрэшце-рэшт у 1959 г. з далёкага і такога блізкага Тонежа ў Гомель, музычнае вучылішча, на спецыяльнасць «харавое дырыжыраванне». Толькі аднаго прынялі вучыцца, які не закончыў музычнай школы, але добра спяваў і іграў на інструменце без нотаў, пераймаючы адразу на слых. Ды не было ў самой глыбіцы Палесся і блізка тых музычных школ, выконваў урокі вечамамі прылучыне, крыху пазней – пры газавай лампе. Іграно вучыўся самавукам, у хаце быў самаробны бубен з валовай скуры, трафейныя губны гармонік і невялікі акардыён. Добрымі рэпетыцыямі былі запрашэнні ў якасці музыкі на танцы ў высквы клуб, на вяселлі. У 13 гадоў акампаніраваў і кіраваў калгасным і школьным харавымі калектывамі.

А сальфеджыя ўпершыню спазнаў у вучылішчы, нават затым лепш пісаў нотныя дыктоўкі за тых, хто скончыў спецыяльныя школы. У бацькоўскай хаце ўсе браты спрабавалі іграць на музычных інструментах, аднак толькі Міхася зацягнула туды, ад

чаго перасцерагаў бацька, маўляў «будзеш старцам па вёсках ездзіць», «у музыкі хлеб невялікі». Браты закончылі іншыя інстытуты: адзін стаў інжынерам, трое – медыкамі, а Мікалай і Уладзімір – дактарамі медыцынскіх навук, што ў цэлым для Тонежа і наваколля – выключны выпадак.

Гэта паэт Адам Русак назваў памежнаю вёскаю Тонеж у Лельчыцкім раё-

нала валодаў майстэрствам спеву на шырокім дыханні, народная лекарка і запявала Ганна Вянгур (і інш.) даведалася ўся краіна праз поспехі на рэспубліканскіх і міжнародных музычных імпрэзах, знятыя кінастужкі, прэсу, шматлікія канцэрты. Гучалі на поўны голас і мясцовы народны хор, ансамблі, аўтэнтчныя гурты, што захоўваюць дагэтуль рэлікты

Рэспубліканскі фестываль харавога мастацтва «Пейчае поле» (Мядзельскі раён, 1997 г.). Фота з архіва Тадэвуша Стружэцкага

не (побач Украіна, а да 1939 г. – у складзе Польшчы), што бліжэй да старадаўняга Турава, чым да абласнога на той час Мазыра, салаўінага берага Палесся і пісаў пра яе: «Ой, не едзь, мой мілы, у Тонеж – не заедзеш, а ўтонеш». Сапраўды, зямля палеска-тураўская – асабліва, песенная, музычная, таленавітая... Паляшук спявае і тады, калі яму цяжка на працы, і пасля яе. Вось і нараджаюцца там таленты-самародкі, якія працягваюць старадаўнія народна-мастацкія традыцыі, а найбольш здольныя і мэтанакіраваныя працягваюць шліфаваць сваё майстэрства, становяцца прафесарамі ў сваёй справе, навучаюць іншых.

Яшчэ ў 30-х г. мінулага стагоддзя вёска Тонеж прызнавалася фалькларыстамі, як «самая песенная на Палессі». Вядомая этнамузыкалаг Зінаіда Мажэйка, родам з Аршаншчыны, так упадабала гэты далёкі ад беларускай сталіцы бераг, што праводзіла там тыдні, вывучала феномен этнапесеннага меласу, грамадска-побытавыя функцыі вусна-традыцыйнай культуры, рэгіянальны стыль народнай песні, абараніла кандыдацкую дысертацыю на тонежскім матэрыяле і выдала ў 1971 г. кнігу «Песенная культура Беларусі».

Пра яе ўнікальных спевакоў (такіх, як пастух Сцяпан Дубейка, які даска-

свой даўніны (тонежскі абрад «Чырчка» ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў). У такім месцы патрэбна было з'явіцца і праславіць яго яшчэ аднаму волату беларускай культуры і мастацтва Міхаілу Дрынеўскаму.

Ён годна прайшоў свае абраныя сэрцам шляхі-дарогі, універсітэты. Яшчэ ў час навучання ў вучылішчы працаваў з Прыбыткаўскім народным хорам (Гомельскі раён), дзіцячым хорам Гомельскага палаца піянераў. Затым была вучоба ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі імя А.В. Луначарскага (1963 – 1968), праца ў ёй і Мінскім музычным вучылішчы, кіраванне капэлай Палаца культуры Тонежа і Генадзем Цітовічам, які ў 1968 г. даверыў выпускніку кансерваторыі пасаду хормайстра Дзяржаўнага народнага хору БССР. А з 1973 г. ён ужо галоўны хормайстар, з 1975-га – мастацкі кіраўнік і галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча. Адначасова сумяшчаў выкладанне ў Беларускай акадэміі музыкі, Беларускам дзяржаўным педагагічным універсітэце імя Максіма Танка. Апроч гэтага – старшыня праўлення Беларускага саюза музычных дзеячаў, член падкамітэта па прысваенні

Дзяржаўных прэміяў у галіне літаратуры і мастацтва, старшыня журы Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

М. Дрынеўскі – негераўзыйдзены майстар гарманічных апрацовак, аранжыровак народных песень для хору, у якіх адчуваецца народная першакрыніца, захоўваюцца рэгіянальна выканаўчая традыцыя, стыльвыя асаблівасці фальклорнага твора, які падмаецца на яго больш высокі ўзровень прафесійнага ўдасканалення. На прафесійнай сцэне грацыёзна загучалі мелодыі, запісаныя на родным Палессі і ў іншых кутках Беларусі: «Вол бушуе, вясну чуе», «Да пшанычанька яра», «Як пайду я дарогаю», «Ой, у полі туманочак», «Ночы мае, ночушкі», «Ляцеў голуб з над морам», «Ой ты, грушка мая», «Ой, рана на Івана», «Чырвоная калінянка» і інш. у выкананні найперш асноўнай творчай лабараторыі харавога мастацтва краіны, якой стаўся Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча (сучасная назва з 1987 г.) пад мастацкім кіраўніцтвам пясняра-маэстра з «салаўінага берага».

М. Дрынеўскі ўзбагачае творчы працэс сваім арганізатарскім, мастацкім патэнцыялам. Праца ў хоры працягваецца ў кірунку народнапесеннага рэпертуару, павышаецца яе якасць. Яна набыла рысы прафесійнасці, акадэмізму, своеасаблівага сімбіёзу народнай і акадэмічнай манеры выканання. Гэта заканамерная асаблівасць развіцця мастацтва. Удалыя знаходкі ў апрацоўках песень, іх аранжыроўках уносіць твор на мастацкую вышыню, якая судадная ўзрослым эстэтычным крытэрыям сучаснага спажыўца мастацтва. Прыцягваюць гледача і слухача прафесійна падрэзананыя вакальна-харавыя кампазіцыі.

Не абмінуў дырыжор у дзейнасці хору беларускую праваслаўную музыку. Добра задзейнічаны патэнцыялы духоўных, малітоўных спеваў.

Дзякуючы боскаму дару Міхаіла Паўлавіча новае жыццё на сцэне атрымалі і многія сучасныя аўтарскія творы: «Радзіма мая дарагая» (У. Алоўнікаў, А. Бачыла), «Беларусь – імя святае» (Г. Казлова, М. Трацякоў), «Мой родны кут» (І. Лучанок, Я. Колас),

«Мілы кут маіх дзядоў» (Э. Наско, Я. Колас), «Святая Радзіма» (І. Лучанок, І. Цітавец), «Радзілася я ў Беларусі» (І. Кузняцоў, А. Дзеружынскі), «Элегія» (Э. Наско, Р. Барадунін), «Даўно ў той хаце не была» (У. Карызна), «Салаўіная калыска» (Л. Захлеўны, У. Карызна), «Любіце мову родную» (Л. Захлеўны, Л. Пранчак), «Дарога партызанская» (Э. Ханок, А. Варцінскі), «Это забыць нельзя» (У. Буднік, М. Ясень), «Победа» (У. Буднік, А. Алпееў), «Цяпло матулінных вачэй» (Л. Шурман, К. Цыбульскі), «Балада пра маці» (І. Кузняцоў, В. Шымук), інш.

Нацыянальны хор, у якім прадстаўлены харавая, тацнавальная і аркестравая групы, стаў флагманам народнага музычнага (а капэльнага) мастацтва краіны, маяком папулярызатарам беларускага песеннага фальклору. У ім сфармаваны высокапрафесійны творчы калектыв, дзе больш дзесятка чалавек атрымалі высокія ганаровыя званні заслужаных артыстаў і заслужаных дзеячаў мастацтваў Рэспублікі Беларусь, і які годна прадстаўляе нацыянальную культуру як у Беларусі, так і за мяжой, становіцца лаўрэатам і дыпламантам прэстыжных фестывалю.

Слыны харавы дырыжор Міхаіл Дрынеўскі – заслужаны дзеяч мастацтваў БССР (1978), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР (1982) і прэміі «За духоўнае адраджэнне», народны артыст прафесійна падрэзананы вакальна-харавыя кампазіцыі.

Не абмінуў дырыжор у дзейнасці хору беларускую праваслаўную музыку. Добра задзейнічаны патэнцыялы духоўных, малітоўных спеваў.

Алесь ЛОЗКА

(Паводле прамовы да кнігі М. Дрынеўскага «Апрацоўкі беларускіх народных песень: для прафесійных і амаатарскіх калектываў мастацкай творчасці»; Мінск: «ІВЦ Мінфіна», 2019)

Праваслаўны каляндар

2 траўня (мая) – Светлае Уваскрэсенне Хрыстовае. Пасха, Вялікдзень

Дванадзятая святы

15 лютага – Стрэнчанне Гасподняе
7 красавіка – Дабравешчанне Найсвятой Багародзіцы
25 красавіка – Уваход Гасподні ў Іерусалім. Вербная нядзеля
10 чэрвеня – Узнясенне Гасподняе
20 чэрвеня – Дзень Святой Тройцы. Пяцідзятніца
19 жніўня – Праабражэнне Гасподняе
28 жніўня – Успенне Найсвятой Багародзіцы
21 верасня – Нараджэнне Найсвятой Багародзіцы
27 верасня – Узвіжанне Крыжа Гасподняга
4 снежня – Увядзенне ў храм Найсвятой Багародзіцы
Вялікія святы
7 ліпеня – Нараджэнне Іаана Прадцечы
12 ліпеня – Святых першавярхоўных апосталаў Пятра і Паўла
11 верасня – Усекнавенне галавы Іаана Прадцечы
14 кастрычніка – Пакроў Найсвятой Багародзіцы
Шматдзённыя пасты
Вялікі пост – з 15 сакавіка да 1 траўня (мая)
Пятроў пост – з 28 чэрвеня да 11 ліпеня
Успенскі пост – з 14 жніўня да 27 жніўня
Пост перад Хрыстовымі Народзінамі – з 28 лістапада да 6 студзеня 2022 года

Аднадзённыя пасты

Серада і пятніца на працягу ўсяго года, за выключэннем усёднёных тыдняў і Каляднага перыяду
Усекнавенне галавы Іаана Прадцечы – 11 верасня
Узвіжанне Крыжа Гасподняга – 27 верасня

Усёднёныя тыдні

(па серадах і пятніцах посту няма)
Мытара і фарысея – з 21 лютага да 27 лютага
Сырны (масленічны) – з 8 сакавіка да 14 сакавіка
Пасхальны (Светлы) – з 2 траўня (мая) да 8 траўня (мая)
Траецкі – з 20 чэрвеня да 26 чэрвеня
Дні асаблівага памінання спачылых
Субота мясапусная – 6 сакавіка
Субота 2-га тыдня Вялікага посту – 27 сакавіка
Субота 3-га тыдня Вялікага посту – 3 красавіка
Субота 4-га тыдня Вялікага посту – 10 красавіка
Памінане спачылых воінаў – 9 траўня (мая)
Радаўніца – 11 траўня (мая)
Субота Траецкая – 19 чэрвеня
Субота Дзімітраўская – 6 лістапада

Рыма-каталіцкі каляндар

17 лютага – Папальцовая серада
19 сакавіка – Святога Юзафа
25 сакавіка – Звеставанне Пана
28 сакавіка – Пальмовая нядзеля
4 красавіка – Вялікдзень
13 траўня (мая) – Унебаўшэсце Пана
23 траўня (мая) – Спасланне Духа Святога
27 траўня (мая) – Езуса Хрыста, Найвышэйшага і Вечнага Святара
3 чэрвеня – Найсвяцейшага Цела і Крыві Хрыста
11 чэрвеня – Найсвяцейшага Сэрца Пана Езуса
24 чэрвеня – Нараджэнне Святога Яна Хрысціцеля
29 чэрвеня – Святых апосталаў Пятра і Паўла
6 жніўня – Перамяненне Пана
15 жніўня – Унебаўзяцце Найсвяцейшай Панны Марыі
8 верасня – Нараджэнне Найсвяцейшай Панны Марыі
14 верасня – Узвышэнне Святога Крыжа
29 верасня – Святых Арханёлаў
1 лістапада – Усіх Святых
2 лістапада – Успамін усіх памерлых вернікаў
28 лістапада – Першая нядзеля Адвэнту
8 снежня – Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Панны Марыі
25 снежня – Нараджэнне Пана
26 снежня – Святой Сям’і

Грэка-каталіцкі (уніяцкі) каляндар

4 красавіка – Пасха Хрыстовае (Вялікдзень)
Дванадзятая святы
25 сакавіка – Дабравешчанне
28 сакавіка – Уваход Гасподні ў Іерусалім (Вербніца)
13 траўня (мая) – Узнясенне Гасподняе (Ушэсце)
23 траўня (мая) – Сыход Святога Духа (Тройца)
6 жніўня – Перамяненне Гасподняе (Спас)
15 жніўня – Успенне Найсвяцейшай Багародзіцы
8 верасня – Нараджэнне Найсвяцейшай Багародзіцы
14 верасня – Крыжаўзвышэнне
21 лістапада – Уваход у Храм Найсвяцейшай Багародзіцы
25 снежня – Нараджэнне Хрыстовае (Каляды)

Вялікія святы
24 чэрвеня – Нараджэнне св. Яна Прадвесніка і Хрысціцеля
29 чэрвеня – Святых вярхоўных апосталаў Пятра і Паўла
29 жніўня – Адсячэнне галавы св. Яна Прадвесніка і Хрысціцеля
1 кастрычніка – Покрыва Найсвяцейшай Багародзіцы

Дні ўспаміну памерлых

13 лютага – Успамін усіх святых айцоў, манахаў і пснікаў
6 сакавіка – Субота 3-га тыдня Вялікага посту
13 сакавіка – Субота 4-га тыдня Вялікага посту
13 красавіка – Радаўніца
22 траўня (мая) – Траецкая бацькоўская субота
23 кастрычніка – Змітраўская бацькоўская субота
2 лістапада – Дзяды дзень ўспаміну памерлых

Царкоўныя памятныя даты

11 ліпеня – Успамін мучаніцкай смерці ў катэдры св. Сафіі ў Полацку пяці манахаў-базыльянаў
15 верасня – Успамін Бабровіцкай трагедыі (знішчэнне ў 1942 г. жыхароў уніяцкай парафіі в. Бабровічы Івацэвіцкага раёна)
8(18) кастрычніка – Успамін Берасцейскай царкоўнай Уніі 1596 г.

Лютэранскі каляндар

17 лютага – Папальцовая серада, пачатак Пакутнага часу
25 сакавіка – Дабравешчанне Найсвятой Багародзіцы
28 сакавіка – Вербная нядзеля
1 красавіка – Вялікі чацвер, Дзень устанавлення Прычасця
2 красавіка – Пакутная пятніца
4 красавіка – Вялікдзень
13 траўня (мая) – Узнясенне Гасподняе
23 траўня (мая) – Пяцідзятніца, свята сашэсця Святога Духа
30 траўня (мая) – Тройца, свята Святога Трыадзінства
24 чэрвеня – Свята нараджэння Іаана Хрысціцеля
25 чэрвеня – Дзень Аўгсбургскага веравызнання
29 чэрвеня – Дзень святых апосталаў Пятра і Паўла
29 верасня – Дзень архангела Міхаіла і ўсіх анёлаў
3 кастрычніка – Свята падзякі за ўраджай
31 кастрычніка – Дзень Рэфармацыі
17 лістапада – Дзень пакаяння і малітвы
21 лістапада – Дзень памінання спачылых. Нядзеля Вечнасці
24 снежня – Куцця
25 снежня – Нараджэнне Хрыстовае
28 снежня – Дзень нявінна забітых немаўлятаў
31 снежня – Пярэдадзень Новага года

Іўдзейскі каляндар

25 лютага – Пост Эстэр
26 лютага – Пурым
28 сакавіка – Песах (з вечара 27 сакавіка да вечара 4 красавіка)
26 красавіка – Песах Шэні
17 траўня (мая) – Шавуот
18 ліпеня – Пост 9 Ава
7 верасня – Рош ха-Шана (Новы год)
16 верасня – Ём Кіпур (Судны дзень)
21 верасня Сукот – (з вечара 20 верасня да 27 верасня)
28 верасня – Шміні Ацэрэт
29 верасня – Сімхат Тора (Дзень даравання Торы)
29 лістапада – Ханука (з вечара 28 лістапада да вечара 6 снежня)
Усе іўдзейскія святы пачынаюцца напярэдадні ўвечары.

Мусульманскія святы і знамянальныя даты

18 лютага (3 чацвярга на 1-ю пятніцу месяца Раджаб) – Ноч Рагаіб – жаніцьба бацькоў Прарока Мухамада
10 сакавіка (26/27 раджаба) – Ноч Мірадж – Узнясенне Прарока Мухамада
27 сакавіка (14 – 15 шаабана) – Ноч ачышчэння ад грахоў (Лейлят аль-Бараа)
13 красавіка (1 рамадана) – Пачатак мусульманскага посту (Ураза)
8 траўня (мая) (26 – 27 рамадана) – Ноч Перадвызначэння (Лейлят аль-Кадр)
13 траўня (мая) (1 – 3 шавалья) – Свята разгавення – Ураза-байрам (Ід аль-Фітр)
19 ліпеня (9 зуль-хіджа) – Дзень Арафат – стаянне на гары Арафат
20 ліпеня (10 – 13 зуль-хіджа) – Свята ахвярапрынашэння Курбан-Байрам (Ід аль-Адха)
9 жніўня (1 мухарама) – Пачатак Новага 1443 года мусульманскага календара ад Хіджры Прарока
18 жніўня (10 мухарама) – Ашура – дзень памінання прарокаў і пасланнікаў Алаха
17 кастрычніка (11/12 рабі аль-авалья) – Маўлід ан-Набі – дзень нараджэння Прарока Мухамада

ЛЮТЫ

12 – Касцюшка Андрэй Тадэвуш Банавентура (1746, Івацэвіцкі р-н – 1817), дзяржаўны і ваенны дзеяч Рэчы Паспалітай, кіраўнік нацыянальна-вызваленчага паўстання 1794 г. у Польшчы, Беларусі і Літве, удзельнік вайны за незалежнасць ЗША – 275 гадоў з дня нараджэння.

13 – Ізворска-Елізар’ева Маргарыта Мікалаеўна (1946), рэжысёр оперы, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

14 – Пяткоў Юрый Мікалаевіч (1941 – 2011), кінарэжысёр, аператар, сцэнарыст, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986) – 80 гадоў з дня нараджэння.

14 – Ягоўдзік Уладзімір Іванавіч (Ягаўдзік; 1956, Слоніміскі р-н), пісьменнік, драматург, літаратурны крытык, перакладчык, лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (1993), Літаратурнай прэміі імя Янкі Маўра (1994) – 65 гадоў з дня нараджэння.

15 – Дашкоў Яўген Іванавіч (1941), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

15 – Каліноўскі Валяр’ян Валяр’янавіч (1896 – 1941), артыст оперы, заслужаны артыст Беларусі – 125 гадоў з дня нараджэння.

15 – Паплаўскі Георгій Георгіевіч (1931 – 2017), графік, жывапісец, народны мастак Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, акадэмік НАН Беларусі і Расійскай Акадэміі мастацтваў, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1970), Міжнароднай прэміі імя Дж. Неру (1974), Дзяржаўнай прэміі Беларусі (2002), прэміі Саюзнай дзяржавы (2012) – 90 гадоў з дня нараджэння.

17 – Вашчанка Канстанцін Гаўрылавіч (1961), графік, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2016) – 60 гадоў з дня нараджэння.

18 – Пыжкоў Васіль Андрэевіч (1921, Мсціслаўскі р-н – 2004), вучоны-гісторык, журналіст, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

19 – Якуб Брайдэ (Якаў Раманавіч; 1861, Ходцімскі р-н – 1931), пісьменнік – 160 гадоў з дня нараджэння.

19 – Вашчак Яраслаў Антонавіч (1921 – 1989), дыржор, народны артыст СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990) – 100 гадоў з дня нараджэння.

19 – Стэфановіч Сяргей Канстанцінавіч (1941, Нясвіжскі р-н), акцёр, рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПРЫМАЎКА – жанр народнай паэтычнай творчасці; кароткі афарыстычны выраз, у якім вобразна з пэўнай эмацыйнай фарбоўкай вызначаецца якая-небудзь жыццёвая з’ява. У адрозненне ад прыказкі прымаўка, як правіла, не з’яўляецца самастойным суждэннем і залежыць ад кантэксту, у ёй няма такога абагульнення і папучання. Але прымаўцы ў большай ступені ўласцівыя экспрэсіўнасць, сатыра і гумар, тэматычная канкрэтнасць.

Паводле сваёй структуры прымаўкі звычайна адначленныя: «старасць не радасць», «стараго мяшка не залатаеш», «як кот наплакаў»,

«віламі па вадзе пісана», «апачаставаць бярозавою кашаю» і інш. Бываюць прымаўкі і двухчленныя: «Шумей бы і я, калі б жонкі не баяўся».

ПРЫМАЇЦТВА – шлюб, пры якім мужчыну прымалі ў дом і ў сям’ю жонкі і дзеця, калі іх двор не меў свайго сына-спадчыніка. Пашыраная сацыяльна-эканамічная з’ява дарэвалюцыйнага побыту беларускага сялянства. У прымы звычайна ішлі безземельныя або тыя сыны, якім не ставала часткі зямельнага надзелу. Перавае становішча зяця-прымака цалкам залежала ад галавы сям’і.

Свята снегу

(усе словы крыжаванкі пачынаюцца з літары «С»)

Уздоўж

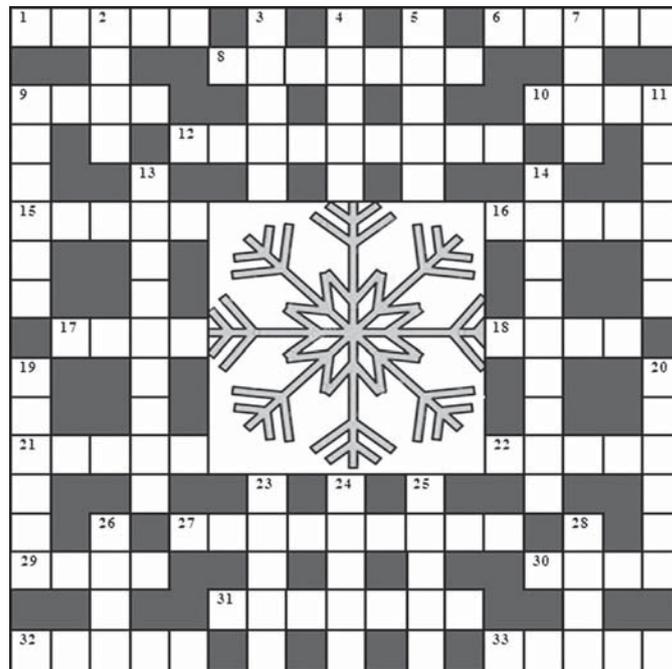
1. Елка, ... – тыя ж дрывы; аладкі, бліны – тая же жа (прык.). 5. Блізкі ... лепш за дальнюю радню (прык.). 8. ... з раніцы пішчыць – чакай марозу (прык.). 9. «... – цішыні пасланнік, // ... бласлаўляе ціш». З верша А. Лойкі «Балада снегу». 10. Штабель. 12. Тое, што і снегаачышчальнік. 15. Плавальнае збудаванне. 16. «Снег – як ...! // Як прастыня. // Зорак свежая ралля». З верша Н. Аксёныч «Выпаў снег». 17. «Снежань, снежна, снегіры, // ... шпарка імчацца». З верша Ю. Півунова «Снежань, снежна, снегіры». 18. Гасцям – стол, коням – ... (прык.). 21. ... на лета – зіма на мароз (прык.). 22. Адзінка ліку. 27. Спецыяліст па саламе. 29. Прымітыўная сельскагаспадарчая прылада для ворыва. 30. Задавальненне, ахвота (перан.). 31. «Пачынаецца ... а снег не ідзе». З верша С. Грахоўскага «Сум па снезе». 32. «... ды Грышка ладзілі дуду, // Павесяліца з ёй на каляду». З беларускай народнай песні «Саўка ды Грышка». 33. Лось (разм.).

Упоперак

2. Дзе снег, там і ... (прык.). 3. Халодны паўночны вецер. 4. Чалавек вялікай фізічнай сілы. 5. «Завеі белыя ў палях, // І снегу ... пад палазамі». З верша

Якуба Коласа «Песні зімы». 7. ..., Карэц, Чаша. Адна з народных назваў сузор’я Вялікай Мядзведзіцы. 9. Драпежная птушка. 11. ... па снезе качаецца – да завірухі (прык.). 13. Уласцівасць снежнага. 14. Сігнальны літар для рэгулявання руху на вуліцах, чыгунках. 19. Парода курэй, выведзеная ў Англіі. 20. «Цячэ ... і зорамі іскрыцца, // Завеямі, сумётамі вядзе». З верша Я. Янішчыц «Зімовае». 23. Фінская лазня. 24. Тканіна для падклякі. 25. Цёмна-жоўтая фарба. 26. Тое, што і сховішча. 28. «Лыжа ліжа белы снег, // На лыжні – вясёлы ...». З верша А. Дзеружынскага «Першы снег».

Склаў Явон Целеў

Прымакова доля адлюстраваная ў «прымацкіх» песнях, прыказках, прымаўках («Прымача доля сабача»). Прымак мог стаць сапраўдным гаспадаром, калі яго брала да сябе ўдава, у якой не было сына. Цягам XX ст. (ва ўмовах сацыялістычнай перабудовы вёскі) эканамічна-прававая аснова прымацтва знікла.

ПРЫПЕЎКА, частушка – жанр пазаабрадавага фальклору; аднастрофная, пераважна частыхрохадковая песенька. Вядомая ў фальклоры многіх славянскіх народаў. Вызначаецца лаканізмам, ідэянай і тэматычнай разнастайнасцю: ад інтымных перажыванняў да гратэску і вострай сацыяльнай сатыры. Значнае месца займаюць гумарыстычныя творы любоўнай, часткова эратычнай тэматыкі. Генетычна звязаныя з лірычнымі жартоўнымі і танцавальнымі песнямі – спатчак прыпеўкі выконваліся як супра-

ваджэнне да танцаў, але паступова набілі самастойнасць, захавалі танцавальны рытм (у вясельна-абрадавай паэзіі, карагодах, гульнях). Службовая роля прыпеўкі як песні да танцаў адбілася ў шматлікіх яе народных назвах: скакухі, плясхуі, круцёлкі, вытанкі, тапушкі і інш. Частка прыпевак захавала сувязь з танцамі і выконвалася цэлымі тэматычнымі нізкімі да «Лявоніі», «Крыжачка», «Казачка», «Таўкачыкаў» і інш.

Сродкі мастацкага выяўлення рэчаіснасці народнай прыпеўкі (лаканізм, паралелізм, трыпнасць, гратэскавасць) выкарыстоўваліся ў літаратурных творах (В. Дунін-Марцінкевіч, Янка Купала, М. Багдановіч, П. Броўка, Кандрат Крапіва і інш.). Шырока бытуе ў наш час – уваходзяць у рэпертуар народных калектываў, іх у XX ст. актыўна скарыстоўвалі ў часе выступленняў агітбрыгадаў.